

Голові спеціалізованої вченої ради
із захисту дисертації на здобуття
ступеня доктора філософії
доктору політичних наук, професору
кафедри міжнародних відносин та
суспільних комунікацій
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
Федуняку Сергію Георгійовичу

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата політичних наук, доцента
Сухорольської Ірини Юріївни
на дисертацію **Константиюк Світлани Юріївни**
«М'яка сила» як інструмент безпекової політики в умовах сучасних
глобальних викликів та загроз: на прикладі США»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
052 – Політологія (галузь знань – 05 – Соціальні та поведінкові науки)

Актуальність теми дослідження. Концепція «м'якої сили» держави в останні десятиліття привертає увагу багатьох дослідників, адже вона допомагає зрозуміти значні трансформації, що відбулися у міжнародній політиці після завершення холодної війни. США є провідним носієм як «м'якої», так і «жорсткої» сили у міжнародних відносинах, проте позиція і роль цієї держави на міжнародній арені змінюється, і як завершиться цей процес поки що важко спрогнозувати. Саму «м'яку силу» до 2020-х років часто сприймали в позабезпекових контекстах, хоча зараз вже практично всім зрозуміло (особливо зважаючи на події російсько-української війни), що ігнорування безпекових викликів рано чи пізно призводить до значних втрат, а виправити колишні помилки буває дуже непросто.

Усе це зумовлює значну актуальність теми дисертаційної роботи Константиюк С. Ю., яка стосується дослідження еволюції використання «м'якої сили» США крізь призму безпекових інтересів цієї держави в

постбіполярну добу. Зокрема, у дисертації визначено та реалізовано низку завдань, які стосуються аналізу теоретико-концептуальної бази «м'якої сили» держави в контексті політики національної безпеки; вивчення сутності та особливостей сучасної «м'якої сили» США, а також інституційних засад її реалізації; виявлення місця «м'якої сили» у стратегічних документах, що закладають основи безпекової політики США; встановлення особливостей її використання у відносинах США з трьома ключовими державами – КНР, РФ та ФРН.

Події 2025-2026 рр. свідчать про те, що на теперішньому етапі своєї історії США зіштовхнулися з безпрецедентними викликами, а внутрішнього консенсусу в цій державі щодо того, як реагувати на них, немає. Різноманітні показники вказують на те, що Сполучені Штати, навпаки, рухаються у протилежному напрямі – у бік поляризації та внутрішньої нестабільності. Водночас від позиції і політики США сильно залежать багато інших країн, насамперед Україна, яка змушена боротися проти російської агресії та гостро потребує допомоги своїх західних партнерів. У таких непростих умовах особливо цікаво простежити, як розвивалася безпекова політика та «м'яка сила» Сполучених Штатів за останні десятиліття і які помилки були зроблені за цей час, що й призвели до теперішньої ситуації. Тому, хоча з початку 2022 року (хронологічна межа дослідження) і до тепер дуже багато що змінилося і в політиці США, і на міжнародній арені загалом, дисертація від цього зовсім не втрачає актуальності та є цінним напрацюванням, яке дозволяє краще зрозуміти становище та політику цієї держави у 2026 році.

Наукова новизна та практична цінність дисертації. В роботі вперше комплексно і всебічно досліджено розвиток та застосування «м'якої сили» США крізь призму безпекової політики у постбіполярний період. Структура роботи є логічною та послідовною і дозволяє висвітлити практично усі важливі аспекти, пов'язані із предметом дослідження. Перший, теоретичний розділ роботи, у якому схарактеризовані та систематизовані наукові підходи до розуміння «м'якої сили» (МС) та її зв'язок із національною безпекою, є надзвичайно інформативним. У ньому, з-поміж іншого, визначено і описано різноманітні варіанти застосування МС залежно від виду міжнародного актора, на якого спрямована така МС (союзник, суперник, нейтральний актор). Зображені на рисунках схеми (с. 37-43) дозволяють краще зрозуміти цілі актора, що застосовує «м'яку силу» (інколи в поєднанні з «жорсткою»), та

можуть бути використані для ілюстрації багатьох актуальних у сьогоденному світі взаємодій суб'єктів міжнародних відносин. Окрім цього, у розділі систематизовані теорії багатьох авторів щодо застосування публічної дипломатії в безпековому контексті у різних конфігураціях (с. 45-50), а також визначені можливі поведінкові стратегії актора, що використовує МС, щодо акторів-конкурентів і суперників та акторів-партнерів і союзників (с. 50-54). Вказані напрацювання можуть бути корисними для широкого кола подальших досліджень, пов'язаних із «м'якою» й «жорсткою» силою держави, публічною дипломатією та політикою безпеки.

Безумовно, сильною стороною роботи є відповідна методологія, що дозволила реалізувати усі завдання, визначені у вступі. Варто відзначити застосування контент-аналізу для отримання кращого розуміння сутності «м'якої сили» та змін пріоритетів США щодо неї у межах безпекової політики за часи різних адміністрацій. Зведення інформації у таблиці дозволяє у доступній формі продемонструвати складні залежності, зокрема між видом актора-реципієнта, умовами застосування «м'якої сили», виміром її застосування та потенційними її проявами (с. 196-209). Використання SWOT-аналізу дало змогу систематизувати висновки та рекомендації, щодо сучасного стану і перспектив розвитку «м'якої сили» США (с. 129, 136).

У третьому розділі цікавим та найбільш інноваційним є підрозділ, присвячений взаємодії США з ФРН. Обрання саме цієї держави для аналізу як актора-реципієнта американської «м'якої сили» виявилось виправданим, адже це дозволило продемонструвати всю неоднозначність стратегій США та проблеми ефективності «м'якої сили» цієї держави навіть у відносинах з найближчими союзниками. Авторка доходить справедливого висновку, що проблеми зі сприйняттям США в Німеччині не виникли на порожньому місці. Вони мають глибокі корені, а у останні десятиліття ще більше загострилися внаслідок як неефективної політики різних американських адміністрацій, так і помилок у трактуванні міжнародної ситуації у 2010-х рр. з боку німецьких політичних еліт. Внаслідок цього поглибилися розбіжності між американцями і європейцями, чим скористалися держави-суперники. Виокремлені у дисертації переваги та можливості «м'якої сили» США у ФРН (с. 136-137) можуть бути корисними для формулювання пропозицій щодо покращення американо-німецьких та американо-європейських відносин у сучасний кризовий період.

Наприкінці роботи зроблені обґрунтовані висновки про те, що, загалом, «м'яка сила» США у 2020-х рр. переживає складні часи, що, багато у чому, зумовлено недоліками і помилками зовнішньої політики Сполучених Штатів в постбіполярний період. Ці помилки ще до кінця не осмислені та не враховані, і головною перешкодою для цього є відсутність єдиної позиції всередині США щодо пріоритетів цієї держави в міжнародній політиці, включаючи питання безпеки. Як вдало зазначає авторка, причиною втрати міжнародного лідерства США є не стільки «зростання потенціалу акторів-суперників», як «криза розуміння власної ролі на міжнародній арені» (с. 141). Тому обраний дисертанткою напрям досліджень залишатиметься актуальним і у майбутньому, а напрацювання в межах дисертаційної роботи – корисними як для теоретиків, так і для практиків.

Отже, можна зробити висновок, що дисертація Константинюк С. Ю. є оригінальним дослідженням, яке містить елементи наукової новизни та заповнює низку прогалин у вітчизняній науці. Результати цієї роботи можна використовувати для удосконалення навальних курсів, підготовки посібників та методичних матеріалів з політології, теорії міжнародних відносин та інших дисциплін, пов'язаних із «м'якою силою», публічною дипломатією та політикою безпеки. Дисертацією також можуть скористатися фахівці органів державної влади та структур, які займаються зовнішньою політикою, дипломатією та питаннями національної безпеки, для удосконалення своєї роботи.

Обґрунтованість положень і висновків, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації належно обґрунтовані, методологія відповідає поставленим завданням, кількість емпіричного матеріалу є достатньою. Якість роботи зумовлена комплексністю авторського підходу до вивчення «м'якої сили» США як інструмента безпекової політики, використанням відповідних методів дослідження та достатньою кількістю актуальних і різноманітних джерел.

Повнота викладення положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях.

Основні результати дослідження достатньо повно викладені в 14 публікаціях, з них – 5 у фахових виданнях України та одна публікація у журналі, проіндексованому в базі Scopus. Опубліковані наукові праці дають достатнє уявлення про зміст дисертації, її структуру, теоретичні висновки, а

також відображають основні положення наукової новизни та висновки дисертації.

Текст дисертації Константинок С. Ю., загалом, відповідає меті та завданням. Тема дисертації актуальна, структура відповідає меті і завданням. Висновки до розділів та загальні висновки дисертації обґрунтовані. Зміст роботи відповідає спеціальності 052 – Політологія (галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки»).

Зміст анотації, яка подана українською та англійською мовами, відповідає змісту дисертації, стисло відображає основні положення наукової новизни та висновки дисертаційного дослідження.

У дисертації не виявлено академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікації та інших порушень, які могли б поставити під сумнів самостійний характер виконання автором наукового дослідження. У роботі подано кваліфіковані посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей.

Відзначаючи позитивні якості дисертації, її теоретичну та практичну цінність, водночас важливо сформулювати **основні зауваження**, які можуть задати нові напрямки для досліджень та сприяти поглибленому вивченню дисертанткою цієї теми у майбутньому.

1) У дисертації співвідношення між «м'якою» і «жорсткою» силою залишається не повністю розкритим. На с. 41 авторка зазначає, що «Жорстка сила» може бути розглянута як прояв МС», а на с. 159 говориться, що «МС може ... ототожнюватись із «жорсткою силою». Не зрозуміло, як співвідносяться з «жорсткою» і «м'якою» силою поширені у сучасному світі явища інформаційного протиборства, включаючи інформаційно-психологічні операції та когнітивну війну. Якщо межа між «м'якою» та «жорсткою» силою настільки розмита, виникає запитання, чи взагалі виправданим є таке розмежування різних видів сили міжнародного актора. Безумовно, співвідношення між «м'якою» і «жорсткою» силою є надзвичайно складним і багатоаспектним, що, загалом, продемонстровано у першому розділі дисертації. Проте внесення більшої ясності у це питання за допомогою власного бачення та авторських систематизацій могло б сприяти підвищенню якості роботи.

2) У дисертації не до кінця врахований потенціал концепції репутаційної безпеки (РБ) Ніколаса Калла, хоча деякі його роботи на цю тему використані

та на них є посилання. Сам термін «репутаційна безпека» вживається в дисертації неодноразово, проте без належного врахування теорії Калла, який фактично і ввів його в широкий науковий обіг. За Каллом РБ означає, що коли країна зіштовхується зі значними труднощами (війна, катастрофи), іноземцям не байдуже, і вони докладають зусиль для допомоги (включаючи військову допомогу, якщо рівень РБ країни в біді достатньо високий). Калл чітко зазначає, що РБ необхідна для вразливих держав на зразок України, які не можуть самі справитися з викликами, передусім екзистенційними (це повністю співпадає зі згаданою на с. 45 «захисною функцією МС», яка важлива для периферійних та напівпериферійних держав). Проте США поки що не належать до таких вразливих держав і володіють найбільшою у світі «жорсткою силою». Використання американцями МС для збереження своєї гегемонії у світі і легітимізації своєї «жорсткої сили» за кордоном не можна вважати ситуацією, яка вписується в концепцію РБ Калла. У випадку, якщо авторка під РБ розуміє дещо інше, варто було про це чітко зазначити у роботі та подати власне визначення репутаційної безпеки. Більша увага до цього питання важлива ще й тому, що низка описаних у дисертації явищ вже опрацьовані і систематизовані в наукових джерелах останніх років на тему РБ. Наприклад, на с. 45 йдеться про безпекові функції МС для малих країн, з-поміж яких відзначено просування власної інакшості та суб'єктності. Це питання детально розглянуто, зокрема, й у нашій статті щодо РБ України (Sukhorolskyi P., Sukhorolska I. The public diplomacy of Ukraine in wartime: A path to reputational security. *Eastern Journal of European Studies*. 2024. Vol. 15).

3) Одним із недоліків роботи можна вважати певний західноцентричний погляд на проблему. Аналізуючи МС США авторка постійно підкреслює, що вона невіддільна від ідеалів поширення демократії та зміцнення зв'язків зі своїми демократичними союзниками, передусім в Європі. Для оцінювання змін МС США у різні часи використані індекси та опитування, за якими зроблено висновок, що в часи перебування при владі демократів (Б. Обама, Дж. Байден) «м'яка сила» США зростала, у той час як за республіканців вона зменшувалася. Такий погляд не враховує низку важливих аспектів. По-перше, за цим підходом поза межами поля зору опиняються багато країн, які належать до супротивників США або, загалом, до Глобального Півдня чи так званих країн третього світу. Наприклад, набагато гірше ставлення іноземців до Д. Трампа у час його першого президентства, ніж до Б. Обами, можна

відзначити в демократичному таборі, проте далеко не в усьому світі (у переважній більшості країн поза межами Заходу та його союзників такі опитування взагалі не проводилися). По-друге, «позитивне сприйняття» президента чи країни автоматично не означає наявність МС, адже, як правильно зазначено у багатьох місцях дисертації, саме потенціал «жорсткої сили» та рішучість у її застосуванні часто збільшує МС, а невідкріплена жорсткими діями риторика «стурбованості» та заклики до дотримання абстрактних норм і цінностей призводить до її занепаду. Про це, зокрема, говориться на с. 41-42, де відзначено, що агресивні прояви з боку РФ «можуть виступати як форма МС для певних акторів-партнерів та симпатиків подібних ідеологічних орієнтацій». Виникає запитання, чи настільки важлива для США з точки зору безпеки «м'яка сила» саме в країнах-партнерах, від яких, за великим рахунком, американська безпека не сильно залежить, а не в країнах-суперниках, де панівними є зовсім інші цінності, аніж демократія та права людини. Зазначене яскраво ілюструє гіпотетична можливість вторгнення КНР в Тайвань, яку часто обговорюють у теперішній час, а також найбільші зовнішньополітичні провали американців останнього часу (вторгнення РФ в Україну у 2014 р., повномасштабне вторгнення РФ в Україну у 2022 р., катастрофічне з огляду на МС США завершення виводу військ США з Афганістану у 2021 р. і захоплення там влади Талібаном), усі з яких сталися за правління президентів-демократів, коли МС США нібито знаходилася на високому рівні. Останній кейс щодо Афганістану детально не проаналізований в роботі, незважаючи на те, що він попадає в хронологічні рамки дослідження. По-третє, виникає сумнів, чи ставлення іноземців до США у державах-супротивниках можна належно оцінити, а також чи таке ставлення у конкретний час серед широких мас населення взагалі має велике значення, адже контрольовані владою ЗМІ вказаних держав легко формують необхідне сприйняття інших країн та закордонних політиків зважаючи на свої зовнішньополітичні цілі у конкретний момент (це, зокрема, ілюструє графік ставлення росіян до США на с. 227). Тому, розглядаючи МС США в країнах-суперниках, потрібно пам'ятати, що «м'яка сила» повинна призводити до змін у поведінці іноземної держави (с. 22-23), а така поведінка у цих країнах набагато більше залежить від ставлення правлячих еліт до США, аніж населення загалом.

4) У дисертації неодноразово згадано, що проблемою МС США є їх сприйняття за кордоном крізь призму культурного імперіалізму та імперіалістичного домінування (с. 65, 70, 118). На нашу думку, це питання в межах теми дисертації потребує значно більшої уваги. Це дозволило б пояснити багато труднощів, з якими зіштовхувалися американці в останні десятиліття. Наприклад, у дисертації зроблено висновок, що США не вдалося належним чином поєднати «жорстку» і «м'яку» силу на Близькому Сході після терактів 11 вересня (с. 148-149), проте залишається незрозумілим, як саме потрібно було діяти у відповідь на таку показову і символічну агресію актора-супротивника, яка максимально підважує імідж США як світової наддержави. Розглядаючи цю проблему крізь призму «імперіалізму США» можна зрозуміти, що сила актора-гегемона на пряму залежить від уявлення про його могутність та здатність домінувати. Якщо така могутність демонструє ознаки занепаду, це може різко змінити орієнтації населення «підкорених» країн і спричинити значне падіння привабливості та «м'якої сили» цього актора, що видається першорядною загрозою для його безпеки. Ситуація ускладнюється тим, що імідж США як «гнобителя» залежить не лише від історії їхнього культурного, економічного та політичного домінування в інших країнах світу, але й від сприйняття їх на Глобальному Півдні як спадкоємця усього західного імперіалізму з усіма негативними наслідками цього факту. Відповідно, невдачі і символічні провали США сприймаються багатьма іноземцями на емоційному рівні як «відновлення історичної справедливості», а характерний для американців зверхній та менторський тон у міжнародному спілкуванні все більше викликає відторгнення. Врахування цих аспектів у дисертації допомогло б покращити якість роботи.

Вказані зауваження не мають принципового значення, а окремі з них стосуються дискусійних аспектів праці. Вони не впливають на загальну позитивну оцінку, не позбавляють дисертацію наукової цінності, а лише пропонують можливі шляхи подальшого розвитку та вдосконалення вивчення досліджуваної проблеми. Робота виконана на належному теоретичному та емпіричному рівнях, є цілісною та завершеною. Дисертація містить раніше не захищені наукові положення та отримані автором нові науково обґрунтовані результати в галузі дослідження міжнародних відносин.

Загальний висновок

Дисертація Константинюк С. Ю. на тему «М'яка сила» як інструмент безпекової політики в умовах сучасних глобальних викликів та загроз: на прикладі США» виконана на належному теоретичному рівні, її основні положення апробовано у достатній кількості наукових публікацій і на наукових конференціях. Дисертація є працею, у якій представлено науково обґрунтовані результати. Вона є оригінальним і завершеним дослідженням, відповідає вимогам Наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», а також «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44. Авторка дисертації Константинюк Світлана Юріївна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії у галузі знань «05 – Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю «052 – Політологія».

Офіційний опонент:

доцент, кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології
та міжнародних відносин
Національного університету

«Львівська політехніка»

20.01.2026 р.

І. Ю. Сухорольська

Підпис Сухорольської І. Ю. підтверджую:

Вчений секретар
Національного університету
«Львівська політехніка»

Р. Б. Брилинський